

JAN SWADŹBA

Matematyka na znaczkach pocztowych

Mathematics on postage stamps

...to tytuł wystawy w Bibliotece Jagiellońskiej towarzyszącej Jubileuszowemu Zjazdowi Matematyków Polskich w stulecie Polskiego Towarzystwa Matematycznego.

Była to niezwykła wystawa!

Ekrany z kartami wystawowymi zastąpiły gabloty z rozłożonymi walorami filatelistycznymi! W każdej z nich, pojedyncze walory lub kilka o tej samej tematyce, opatrzone numerem, zaś odpowiadające im opisy, krótkie i rzeczowe, ulokowano na jednej kartce papieru. Na ścianach, poza każdą gablotą, umieszczono planszę z wybranymi, powiększonymi znaczkami oraz wyczerpującym ich opisem.

Każda gablotka (było ich 15) miała inny tytuł: 1. „Specjalne wydarzenia matematyczne” (...) 4. „Matematyka grecka”, 5. „Matematycy francuscy” (...) 14. „Kształty i figury”, 15. „Zawody matematyczne i rekreacje matematyczne”.

Wzrok przyciągała także ściana z mapą świata – brzegi kontynentów przypominały znaczkowe ząbkowania, a same znaczki z matematykami „rozsypano” nad oceanami! Wiadomo – matematyka jest niezatapialna!

Wykorzystano też filary – ulokowane na nich powiększone arkusiki znaczkowe i bloki, można było podziwiać od sufitu aż do podłogi!

Były też gabloty z książkowymi rarytasami liczącymi setki lat. W jednej z nich, obok dzieła Euklidesa (prze-pisanego w Krakowie w 1444 r.), otwartego na stronie z tekstem: „Punctus est cuius pars non est...” leżał skromny arkusik znaczkowy z Collegium Maius i przy-wieszką z identycznym tekstem (1971 r.). W pozostałych gablotach ulokowano dzieła Kartezjusza, Izaaka New-tona, Leonharda Eulera, Carla Friedricha Gaussa, Mi-kołaja Kopernika. Taką oprawę wystawy filatelistycznej można było zobaczyć tylko w Bibliotece Jagiellońskiej!

Wystawie towarzyszył też niezwykły katalog! Jest w nim tylko „Królowa bez Nobla”! Na jego jednej stro-nie widzimy ciekawe, oparte na solidnej wiedzy, opisy wybranych z gabloty walorów, a na drugiej ich ilustracje (szkoda, że nie wszystkie). Wśród nich znalazł się tak-że szczegółowy opis całostki wydanej z okazji 100-lecia Polskiego Towarzystwa Matematycznego. Na pochwałę zasługuje również oprawa graficzna katalogu.

Pomysłodawcami wystawy, właścicielami walorów oraz autorami wszystkich tekstów byli Danuta i Krzysztof Ciesielscy.

Ta wystawa, jednocześnie, pięknie i rzeczowo, pro-mowała matematykę i filatelistykę!

[Przeczytałem także niektóre wpisy do Kroniki Wystawy. Oprócz pochwał oraz podziękowań, był też dłuższy wpis sugerujący zorganizowanie takich samych wystaw filatelistycznych przez polonistów, historyków, biologów, fizyków ... Pytanie tylko, czy wśród nich znaj-dą się osoby tak zauroczone filatelistyką, jak pomysło-dawcy tej wystawy?]

Gablotka 1. Specjalne wydarzenia matematyczne

Niektóre znaczki upamiętniają ważne wydarzenia związane z matematyką. Rok 2000 został ogłoszony przez Międzynarodową Unię Matematyczną (International Mathematical Union), z poparciem UNESCO, Światowym Rokiem Matematyki. Aż 12 krajów upamiętniło tę decyzję znaczkami pocztowymi: Argentyna, Belgia (1 i 1), Chorwacja, Czechy, Hiszpania, Korea, Luksemburg (1 i 3), Meksiko (1 i 2), Portugalia, Słowacja, Węgry, Włochy. Na trzech z tych znaczków (Hiszpania, Włochy, Luksemburg) widoczne jest logo Światowego Roku Matematyki. Zostało ono wykonane w konkursie, który wygrała Marie-Claude Vergne z IHES we Francji. Znaczkę hiszpańską i słowacką przy okazji premiów posłał matematycy z tych krajów, na portugalskim znaczku (1 i 4) widnieją Henri Poincaré, Kurt Gödel i Andriej Kolmogorow, czeski znaczek (1 i 5) informuje o udowodnieniu Wielkiego Twierdzenia Fermata. Na znaczku włoskim obok logo widnieje fraktal oraz kałą z opisaniem na niej walcem, nawiązujące do wyników Archimidesa.

Prawdopodobnie klejosem filatelistycznym jest znaczek węgierski (1 i 6). Jest to znaczek o wymiarach 12 cm x 7 cm, zawierający m.in. hologram, jeśli poddamy owi znaczek promieniowaniu ultrafioletowemu, to zobaczymy niewidoczny w dziennym świetle tekst: zapylony János magyar matematikusok (wybitni węgierscy matematycy). Wykazanych jest tam, według węgierskich reguł nomenklatury nazwiska, poszem imionami, 57 uczonych, m.in. Bolyai Farkas, Bolyai János, Erdős Pál, Kertész György, László Lovász, Pólya György, Rényi Alfréd, Szegő Gábor.

Upamiętniane są też inne fakty powiązane z matematyką. W Liechtensteinie wydano znaczek poświęcony zlatowaniu w 2001 roku kolejnej, wówczas największej, trójki liczy pierwszej (1 i 7); wtedy była to 39 liczba Mersenne'a. Pojawiają się w obiegu znaczki związane z okrągłymi rocznicami powstania narodowych towarzystw matematycznych. Przym wiodę tu nasz polskiemu księżdz. W Czechosłowacji wydano serię upamiętniającą setną oraz sto dwudziestą parę rocznicę powstania Jedyny Czeskosłowackiej Matematyki a Fyzyki a już w Republice Czeskiej znaczek (1 i 8) z okazji sto pięćdziesiątej rocznicy powstania tego towarzystwa. W 2019 roku ukazał się znaczek z okazji setnej rocznicy powstania Greckiego Towarzystwa Matematycznego (1 i 9); w podobny sposób towarzystwo matematyczne uzbity Indie. Powstały także rumuńskie znaczki poświęcone Czarna Matematyka.

Gablotka 2. Kongresy matematyczne

Najważniejszymi konferencjami matematycznymi na świecie są Międzynarodowe Kongresy Matematyków (International Congress of Mathematicians, w skrócie ICM). Pierwszy taki Kongres miał miejsce w 1897 roku, następny w 1900 roku i od tego czasu (z przerwami spowodowanymi

11	12	13	14
15			16
17			

Fragment katalogu wystawowego.